

Banca Națională
a Moldovei

Raport

Supravegherea sistemului de plăți din Republica Moldova,
anul 2016

Chișinău, 2017

Cuprins

1. Sistemul de plăți	3
1.1. Supravegherea sistemelor de plăți	4
1.1.1. Sistemele de plăți de mare și mică valoare.....	4
1.1.2. Sistemul automatizat de plăți interbancare – DBTR.....	5
1.1.3. Sistemul automatizat de plăți interbancare – CDN.....	6
1.2. Sistemul de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare – SIC.....	7
1.3. Remiterile de bani	9
1.4. Instrumentele de plată	11
1.4.1. Cardurile de plată.....	11
1.4.2. Transferul de credit.....	18
1.4.3. Debitarea directă.....	19
1.4.4. Sistemele automatizate de deservire la distanță.....	20
2. Compararea sistemelor de plăți și a instrumentelor de plată după numărul zilnic mediu al tranzacțiilor și valoarea unei tranzacții	22
3. Supravegherea activității prestatorilor de servicii de plată și a emitenților de monedă electronică.....	23

1. Sistemul de plăți

Sistemul de plăți în Republica Moldova reprezintă totalitatea sistemelor, mecanismelor, instituțiilor, care în baza unor norme (reguli, proceduri, contracte etc.) asigură inițierea, procesarea, compensarea și/sau decontarea operațiunilor de transfer de mijloace bănești între participanți.

Elementele principale, precum și participanții sistemului de plăți în Republica Moldova sunt:

- instrumentele de plată;
- infrastructurile care efectuează inițierea, procesarea, compensarea și/sau decontarea valorilor mobiliare și a operațiunilor de plată;
- prestatorii de servicii de plată (băncile licențiate, societățile de plată, societățile emitente de monedă electronică, furnizorii de servicii poștale).

În conformitate cu Legea nr. 548-XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei și Legea cu privire la serviciile de plată și moneda electronică nr. 114 din 18.05.2012, **supravegherea sistemului de plăți** în Republica Moldova este una din atribuțiile de bază ale Băncii Naționale a Moldovei (BNM). Această atribuție este realizată în corespundere cu cele mai bune practici internaționale, precum și cu recomandările, principiile, standardele din acest domeniu emise de Banca Reglementărilor Internaționale, Banca Centrală Europeană, Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială.

Conform Politicii de supraveghere a sistemului de plăți în Republica Moldova (aprobată prin Hotărârea Comitetului executiv nr. 299 din 27 octombrie 2016), obiectivul de bază al supravegherii efectuate de BNM este promovarea eficienței și stabilității sistemului de plăți din țară. În contextul obiectivului de bază, supravegherii de către Banca Națională sunt supuse elementele sistemului de plăți în Republica Moldova, a căror funcționare stabilă și eficientă este esențială pentru stabilitatea financiară, implementarea politicii monetare și promovarea încrederii publicului în efectuarea plăților fără numerar.

În domeniul supravegherii sistemelor de plăți și de decontări, supravegherii sunt supuse:

- sistemele de plăți și decontări (sistemele de plăți de mare valoare și sistemele de plăți de mică valoare);
- sistemele de compensări și decontări ale valorilor mobiliare;
- remiterile de bani;
- instrumentele de plată.

La exercitarea funcției de supraveghere, BNM acordă o atenție sporită sistemelor care procesează, compensează și decontează plăți de mare valoare și prezintă un risc substanțial în cazul unui eșec operațional sau de decontare. Totodată, BNM asigură un nivel corespunzător de atenție pentru toate componentele sistemului de plăți, supuse supravegherii.

Banca Națională a Moldovei evaluează periodic conformarea sistemelor / componentelor sistemice la cerințele actelor normative în vigoare și/sau la standardele internaționale aplicabile, printre care *Principiile aferente infrastructurilor pieței financiare*, emise de Banca Reglementărilor Internaționale (BIS) și Organizația Internațională a Comisiilor Valorilor Mobiliare (IOSCO)¹.

¹ „Principles for financial market infrastructures”, 2012, BIS - IOSCO

1.1. Supravegherea sistemelor de plăți

1.1.1. Sistemele de plăți de mare și mică valoare

Sistemele de plăți de mare valoare reprezintă cele mai importante componente ale unui sistem de plăți, fiind niște platforme prin intermediul cărora sunt efectuate transferurile de fonduri de mare valoare dintre băncile comerciale și alte instituții financiare. Aceste sisteme necesită o supraveghere sporită din cauza potențialului lor de a genera și de a transmite perturbări de natură sistemică sectorului financiar și economiei în ansamblu.

Sistemele de plăți de mică valoare (retail) sunt utilizate pentru procesarea plăților de mică valoare efectuate de persoanele fizice, agenții economici și autoritățile publice. Aceste sisteme au un rol important în furnizarea serviciilor de plată pentru economia țării, acoperind o arie extinsă în cadrul acesteia, iar disfuncționalitatea acestor sisteme poate provoca un inconvenient semnificativ pentru populație și poate submina încrederea publicului în efectuarea plăților fără numerar.

Sistemul automatizat de plăți interbancare (SAPI) reprezintă sistemul prin intermediul căruia sunt efectuate plățile interbancare în lei moldovenești pe teritoriul Republicii Moldova și constă din sistemul de decontare pe bază brută în timp real (SDBTR) destinat prelucrării plăților urgente și de mare valoare și sistemul de compensare cu decontare pe bază netă (SCDN), destinat procesării plăților de mică valoare. SAPI este operațional din anul 2006 și administrat de Banca Națională a Moldovei. În baza criteriilor enunțate în *Politica de supraveghere a sistemului de plăți*, SAPI a fost desemnat sistem de importanță sistemică².

În calitate de administrator al SAPI, pe parcursul anului 2016, Banca Națională a Moldovei a monitorizat continuu activitatea participanților la sistem și a testat capacitatea acestora de a reacționa în situații de incident. În urma aplicării măsurilor menționate s-a constatat că participanții au activat în mod corespunzător, fără a induce riscuri în sistem și dispun de capacitățile necesare de a se organiza prompt și eficient în astfel de situații.

Modificări operate pe parcursul anului 2016 în cadrul sistemului / regulilor de participare:

- Din **01 mai 2016** a fost extinsă valoarea maximă a documentului de plată inițiat și transmis de către Centrul de Governare Electronică în SCDN.
- Din **01 august 2016** a fost implementată utilizarea exclusivă a codurilor IBAN la efectuarea transferurilor de credit.

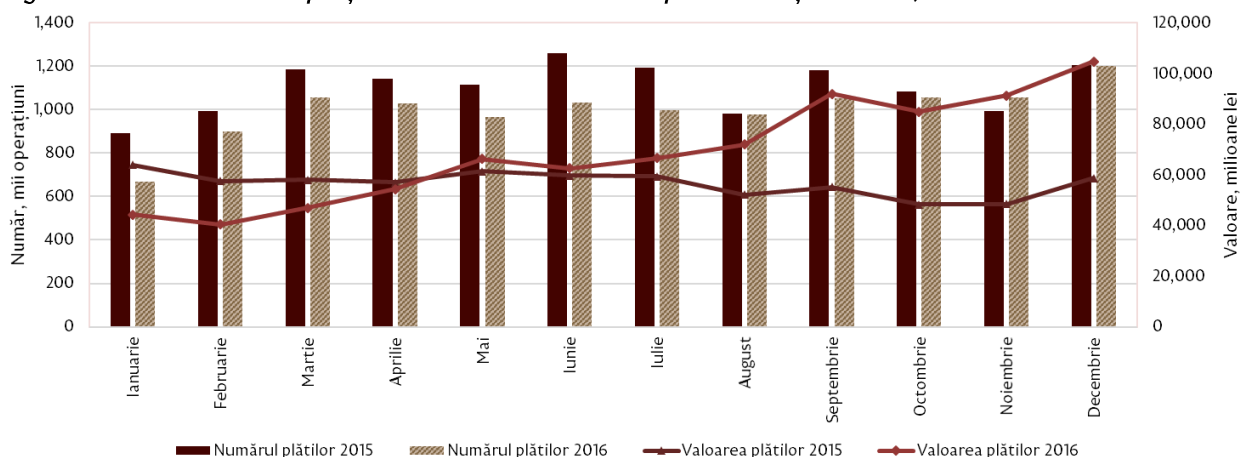
La finele anului 2016, în SAPI erau înregistrați 16 participanți și anume:

- Banca Națională a Moldovei;
- 11 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei;
- Centrul de casă și decontări din or. Tiraspol;
- Trezoreria de Stat din cadrul Ministerului Finanțelor;
- Depozitarul Național de Valori Mobiliare al Moldovei;
- Centrul de Governare Electronică, în calitate de participant mandatat, care nu are deschis cont în SAPI și participă în SAPI în baza contractului încheiat cu BNM.

În anul 2016, prin intermediul SAPI a fost procesat un volum total de 11.9 milioane tranzacții în valoare de 825.8 miliarde lei, diminuându-se ca număr cu 9.3 la sută, iar ca valoare înregistrând o creștere de 21.5 la sută comparativ cu anul 2015. Volumul mediu zilnic a constituit **47 mii tranzacții** în valoare de **3.2 miliarde lei**.

² Sistem/component al sistemului, a cărui disfuncționalitate ar putea periclita siguranța și stabilitatea sistemului de plăți și/sau a piețelor financiare.

Diagrama nr. 1. Dinamica plăților efectuate în SAPI după număr și valoare, 2015-2016

Sursa: BNM

Distribuția numărului plăților per sistemele componente ale SAPI, în anul 2016, reprezintă **8.4 la sută pentru sistemul DBTR și 91.6 la sută pentru sistemul CDN**. În cazul **valorii plăților** situația se inversează, astfel că, prin **DBTR** au fost decontate **93.9 la sută** din valoarea totală a plăților, iar prin **CDN** doar **6.1 la sută**.

Pe parcursul anului 2016, disponibilitatea SAPI a constituit **99.97 la sută** și s-a încadrat în limitele admisibile, iar incidente majore care să perturbeze activitatea sistemului nu au avut loc.

1.1.2. Sistemul automatizat de plăți interbancare – DBTR

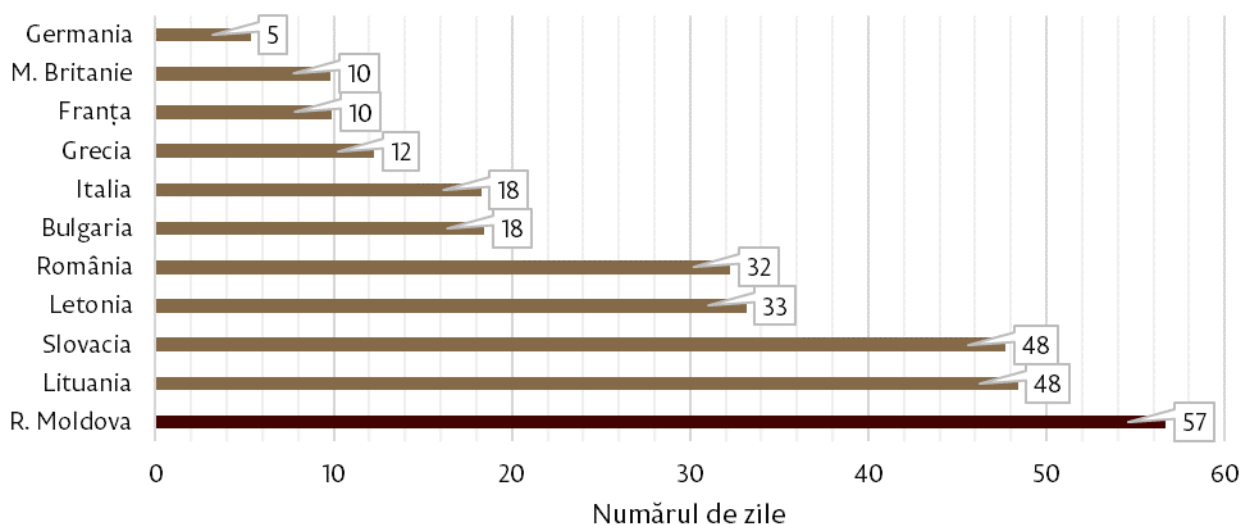
Sistemul DBTR efectuează procesarea documentelor de plată transmise de participanți și decontarea finală a transferurilor de fonduri aferente acestora în regim de timp real, inclusiv decontarea finală a mijloacelor bănești aferente tranzacțiilor bursiere.

Sistemul DBTR operează conform principiului de decontare pe bază brută, efectuând procesarea și decontarea fiecărui document de plată. Documentele de plată transmise în sistemul DBTR nu sunt supuse restricțiilor de ordin cantitativ sau valoric și sunt transmise de participanți în sistem sub formă de mesaje de plată prin intermediul rețelei interbancare transport de date.

Prin intermediul sistemului DBTR, pe parcursul anului 2016, au fost procesate zilnic în medie **3.9 mii plăți**, cu o valoare de **3.0 miliarde lei**.

Valoarea plăților decontate prin DBTR timp de 57 zile este echivalentă cu valoarea PIB-ului anual al Republicii Moldova. Astfel, valoarea totală a plăților decontate prin DBTR în 2016 a fost de 6.4 ori mai mare decât PIB-ul Republicii Moldova. Acest indicator relevă importanța SAPI în sistemul financiar din RM, dar, în același timp, și volumul modest al fluxurilor financiare din RM comparativ cu alte state europene.

Diagrama nr. 2. Numărul de zile, în care volumul plăților efectuate prin sistemele de mare valoare în timp real atinge valoarea PIB anual în țările selectate în 2015 (Republica Moldova în 2016)

Sursa: ECB, BNM

Comparativ cu anul 2015, numărul plăților efectuate prin DBTR și inițiate de clienți s-a diminuat cu 9.9 la sută, iar valoarea acestora a crescut cu 4.2 la sută.

1.1.3. Sistemul automatizat de plăți interbancare – CDN

Sistemul CDN procesează pachetele cu documente de plată transmise de participanți și calculează pozițiile nete multilaterale ale acestora. SCDN operează conform principiului de compensare și decontare pe bază netă, efectuând compensarea plăților transmise de participanți și remiterea rezultatelor compensării spre decontare în sistemul DBTR la intervale de timp prestabilite.

Participanții, în baza documentelor de plată recepționate de la clienți, întocmesc pachete cu documente de plată, care se transmit în sistemul CDN prin intermediul rețelei interbancare transport de date sub formă de mesaje de plată.

Un pachet cu documente de plată poate conține numai documente de plată destinate unui singur participant beneficiar. Valoarea maximă a documentului de plată acceptat de sistemul CDN din partea participanților este de 50,000 lei (cu excepția Centrului de Guvernare Electronică care are limita valorică maximă de 250,000 lei).

Pe parcursul zilei operaționale a SAPI, sistemul CDN asigură posibilitatea efectuării a 2 sesiuni de compensare în conformitate cu programul zilei operaționale a SAPI.

Prin sistemul CDN, pe parcursul anului 2016, au fost procesate zilnic în medie **43.1 mii** de plăți, în valoare de **196.7** milioane lei.

Comparativ cu anul 2015, numărul plăților efectuate prin SCDN s-a diminuat cu 9.2 la sută, iar valoarea acestora a înregistrat o creștere de 0.4 la sută.

Tabelul nr. 1. Ordinele de plată executate prin intermediul SCDN, 2015-2016

Tipul tranzacțiilor	Numărul			Valoarea, mii MDL		
	2015	2016	Evoluția	2015	2016	Evoluția
Transferuri de credit ordinare ale clienților	5,382,828	5,197,322	▼ -3.4%	35,536,838	34,922,246	▼ -1.7%
Restituirea sumei transmise în mod eronat	49,807	22,204	▼ -55.4%	259,476	131,070	▼ -49.5%
Transferuri de credit bugetare	6,607,879	5,705,907	▼ -13.6%	13,740,923	14,021,401	▲ +2.0%
Transferuri programate	447	55	▼ -87.7%	6,098	11	▼ -99.8%
Debitarea directă aferentă Serviciului Guvernamental de plăți Electronice	66,757	62,700	▼ -6.1%	411,716	1,076,780	▲ +161.5%
Total CDN	12,107,718	10,988,188	▼ -9.2%	49,955,051	50,151,508	▲ +0.4%

Sursa: BNM

1.2. Sistemul de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare – SIC

Sistemul de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare (SIC) reprezintă un sistem de depozitare și decontare a valorilor mobiliare de stat emise de către Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și a certificatelor emise de Banca Națională a Moldovei în formă de înscriere în cont, decontarea finală (în mijloace bănești) pentru operațiunile efectuate în cadrul acestuia fiind realizată în SAPI prin intermediul sistemului de decontare pe bază brută în timp real (sistemul DBTR) conform principiului DvP (plata anticipează livrarea valorii / transferul de proprietate). SIC este organizat și administrat de Banca Națională.

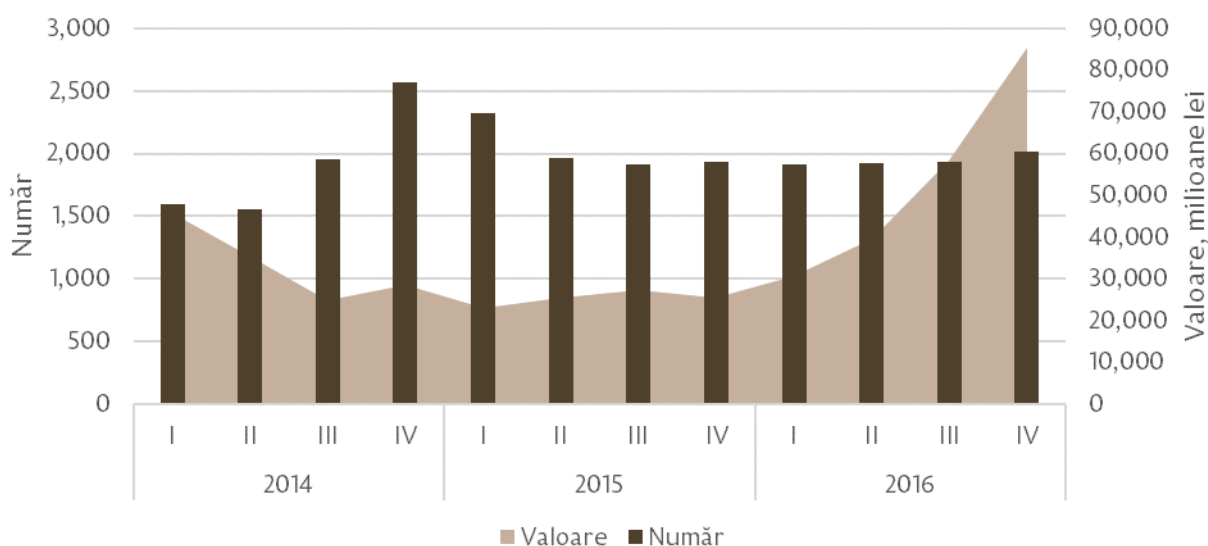
Urmare evaluării SIC (determinat ca sistem de importanță sistemică) conform *Principiilor aferente infrastructurilor pieței financiare*, emise de Banca Reglementărilor Internaționale (BIS) și Organizația Internațională a Comisiilor Valorilor Mobiliare (IOSCO), **Banca Națională a Moldovei a publicat** pe pagina oficială *Cadrul de dezvoltare CPSS/IOSCO pentru sistemul de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare*³.

Supravegherea SIC este efectuată în vederea asigurării funcționării stabile și eficiente a sistemului. Pe parcursul anului 2016, disponibilitatea SIC pentru participanții la sistem a constituit **100%**, iar incidente care să afecteze activitatea sistemului și a participanților la acesta nu au avut loc.

Pe parcursul anului 2016, în SIC au fost înregistrate **7,787** de operațiuni cu valori mobiliare, în scădere cu 4.2 la sută comparativ cu 2015, a căror valoare totală a constituit 213.79 mld. lei, majorându-se de 2.1 ori.

³ <http://bnm.md/ro/content/sistemul-de-inscrieri-conturi-ale-valorilor-mobiliare-sic>

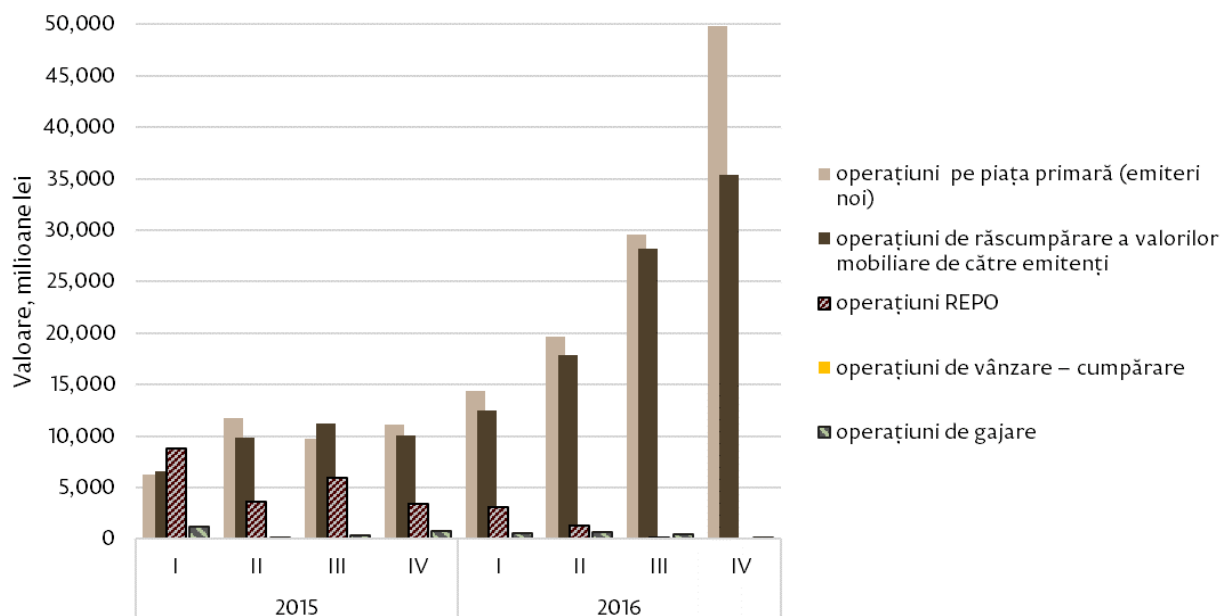
Diagrama nr. 3. Dinamica operațiunilor înregistrate în SIC, 2014-2016

Sursa: BNM

Majorarea considerabilă a valorii tranzacțiilor nu a condus la instituirea unor efecte negative precum eșecuri de decontare sau formarea cozilor de așteptare în SAPI, iar înregistrările efectuate în SIC s-au desfășurat în regim normal.

Diagrama nr. 4. Evoluția valorii operațiunilor înregistrate în SIC, 2015-2016

Sursa: BNM

Pe parcursul anului 2016, **operațiunile pe piața primară (emiteri noi)** au deținut o pondere valorică de 53.1 la sută din totalul operațiunilor înregistrate, urmate de operațiunile de răscumpărare a valorilor mobiliare (44 la sută) și de operațiunile REPO desfășurate de BNM (2.1 la sută). Operațiunile de vânzare- cumpărare și operațiunile de gaj al valorilor mobiliare dețin o pondere nesemnificativă.

1.3. Remiterile de bani

Remiterile de bani reprezintă servicii de plată în cadrul cărora se primesc fonduri de la plătitor fără crearea unui cont de plăți pe numele plătitorului sau al beneficiarului plății, cu scopul unic de a transfera o sumă corespunzătoare beneficiarului plății sau unui alt prestator de servicii de plată care acționează în numele beneficiarului plății, și/sau în cadrul căruia fondurile sunt primite în numele beneficiarului plății și sunt puse la dispoziția acestuia.

Remiterile de bani cuprind serviciile bilaterale de remitere de bani și serviciile prestate în cadrul sistemelor de remitere de bani. Ultimele reprezintă sisteme multilaterale reglementate de norme comune pentru participanți aferente procesării, compensării și decontării mijloacelor bănești.

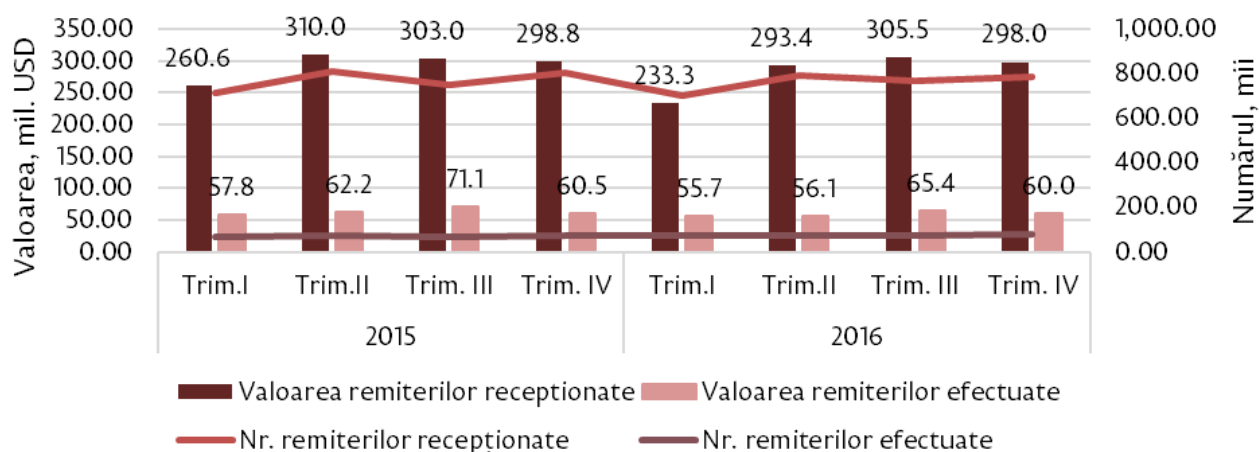
În scopul realizării supravegherii pieței serviciilor de remitere de bani, Banca Națională a Moldovei supraveghează, inclusiv, modul în care riscurile financiare și operaționale sunt gestionate de către prestatorii de servicii de plată, indiferent de modul de constituire a aranjamentelor (bilaterale sau multilaterale) între prestatorii participanți.

Ca standarde internaționale aplicabile la evaluarea periodică a pieței serviciilor de remitere de bani servesc *Principiile generale pentru serviciile de remiteri internaționale* (emise de BIS și Banca Mondială).

În anul 2016, piața remiterilor de bani a fost reprezentată de:

- 16 sisteme de remitere de bani (SRB) în cadrul cărora activează 9 bănci licențiate, numărul sistemelor de remiteri de bani fiind neschimbat comparativ cu anul precedent.
- 10 servicii în baza acordurilor bilaterale (SAB) în cadrul cărora activează 6 bănci licențiate. În anul 2016 s-a înregistrat o diminuare cu 3 la număr a serviciilor de remiteri de bani recepționate în baza acordurilor bilaterale, comparativ cu anul 2015.
- remiterile transfrontaliere prin rețeaua SWIFT în RM, realizate prin intermediul băncilor licențiate.

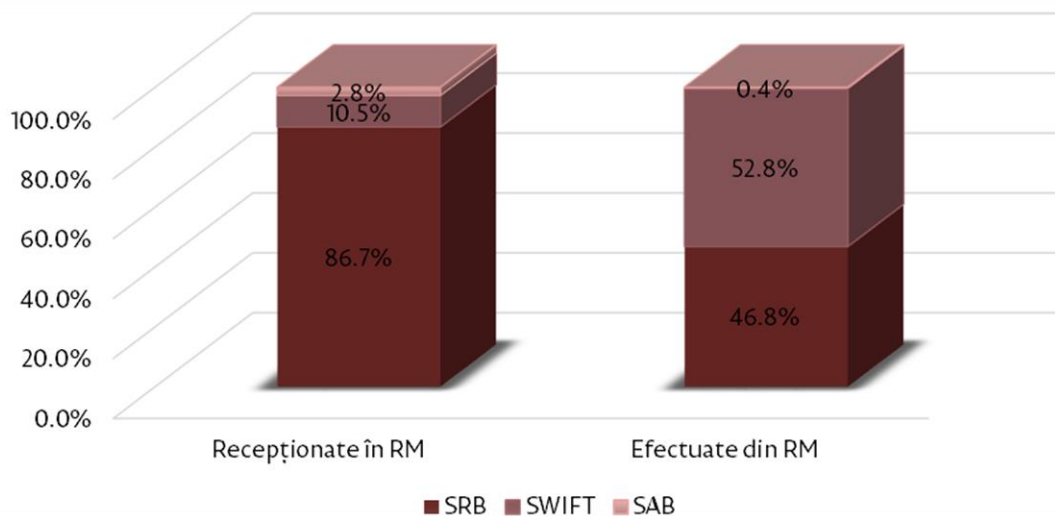
Diagrama nr. 5. Numărul și valoarea remiterilor de bani (persoane fizice), 2015-2016

Sursa: BNM

Piața remiterilor de bani a înregistrat, pe parcursul anului 2016, un număr de 3,048,684 de remiteri, în valoare de 1,130.45 milioane USD, în diminuare cu 0.75 la sută a numărului și respectiv, cu 3.6 la sută a valorii remiterilor recepționate în Republica Moldova comparativ cu anul 2015.

Diagrama nr. 6. Cota de piață a SRB, SWIFT și SAB (persoane fizice), 2016

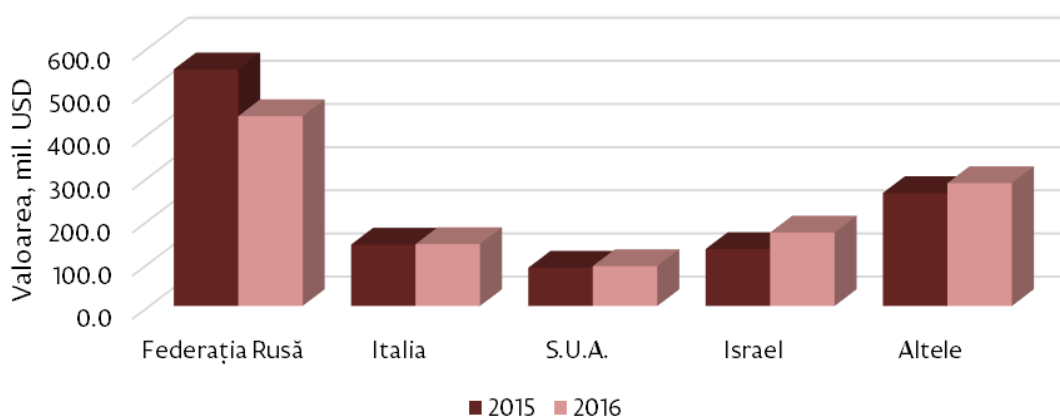
Sursa: BNM

Sistemele SRB au înregistrat cele mai substanțiale fluxuri ale **remiterilor recepționate în Republica Moldova**, prin intermediul cărora a fost procesată 86.7 la sută din valoarea totală a remiterilor intrate în țară.

În același timp, rețeaua SWIFT a constituit canalul de bază la **expedierea remiterilor** din Republica Moldova, prin intermediul căruia s-au efectuat peste 52.8 la sută din suma totală a remiterilor expediate din țară.

În **structura valutară** a remiterilor recepționate în Republica Moldova, valorile remiterilor în ruble rusești și în dolari SUA s-au diminuat cu 46.2 la sută și cu 9.3 la sută respectiv, în timp ce valoarea remiterilor în EURO s-a majorat cu 5.9 la sută comparativ cu anul 2015.

Diagrama nr. 7. Proveniența geografică a remiterilor de bani recepționate în favoarea persoanelor fizice, 2015-2016

Sursa: BNM

În **structura provenienței geografice** a remiterilor de bani recepționate din străinătate este de menționat cota preponderentă a remiterilor expediate din Federația Rusă, 44.6 la sută din volumul total de remiteri recepționate prin toate tipurile de servicii și sisteme, urmată de Israel (17.4 la sută), Italia (14.7 la sută), SUA (9.6 la sută), Germania (3.8 la sută), Franța (2.5 la sută),

Turcia (1.9 la sută) și Spania (1.4 la sută), care cumulativ reprezintă 95.9 la sută din valoarea totală a remiterilor recepționate prin toate tipurile de sisteme și servicii.

1.4. Instrumentele de plată

Instrumentele de plată fără numerar sunt componente esențiale ale sistemului de plăți în Republica Moldova, în special, în cadrul etapelor de creare, validare și transmitere a plăților, iar Banca Națională a Moldovei efectuează supravegherea lor în scopul asigurării eficienței și siguranței utilizării acestora. În sistemul de plăți din țară se utilizează următoarele instrumente de plată: cardul de plată, transferul de credit, debitarea directă, precum și sistemele automatizate de deservire la distanță, care reprezintă o modalitate electronică de utilizare la distanță a instrumentelor menționate mai sus.

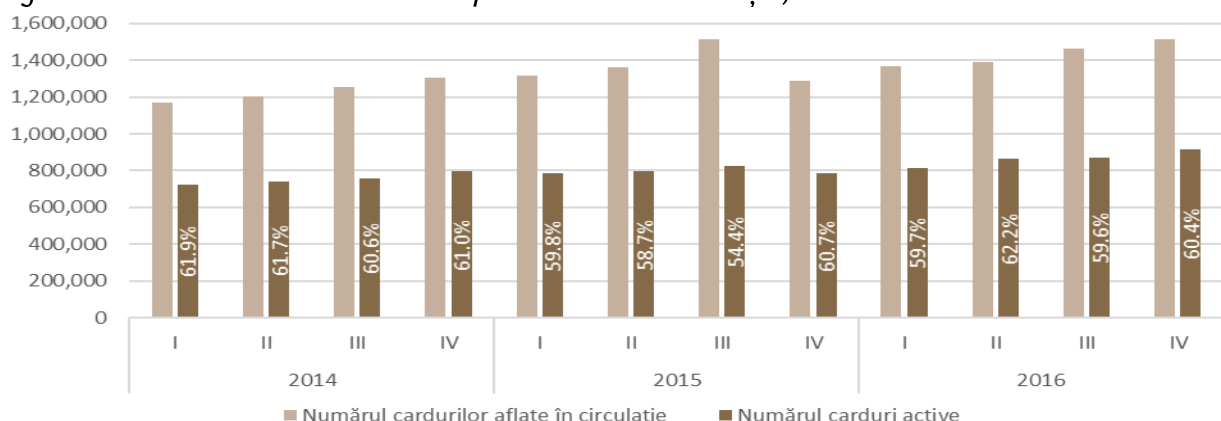
Din ansamblul instrumentelor de plată, cele mai utilizate de către persoanele fizice sunt cardurile de plată, celelalte instrumente de plată fiind la o etapa incipientă de utilizare. De menționat, că BNM întreprinde măsurile de rigoare de comun acord cu alte autorități și instituții în vederea promovării utilizării instrumentelor de plată fără numerar.

1.4.1. Cardurile de plată

Cardul de plată reprezintă un suport de informație standardizat și, după caz, personalizat prin intermediul căruia deținătorul, de regulă, cu utilizarea numărului personal de identificare și /sau a unor alte coduri care permit identificarea sa, în funcție de tipul cardului de plată, are acces la distanță la contul de plăți la care este atașat cardul de plată în vederea efectuării anumitor operațiuni de plată.

Numărul cardurilor aflate în circulație la finele anului 2016 a înregistrat o creștere de 17.2 la sută comparativ cu finele anului precedent, constituind **1,512,110** unități. Concomitent cu majorarea numărului cardurilor aflate în circulație, numărul cardurilor active⁴ a crescut aproximativ în același ritm, cu 16.6 la sută față de finele anului 2015, iar ponderea acestora în numărul total de carduri aflate în circulație nu a suferit modificări semnificative, constituind 60.4 la sută. Această rată a utilizării cardurilor a fost constantă pe parcursul ultimilor ani.

Diagrama nr. 8. Numărul cardurilor de plată aflate în circulație, 2014-2016

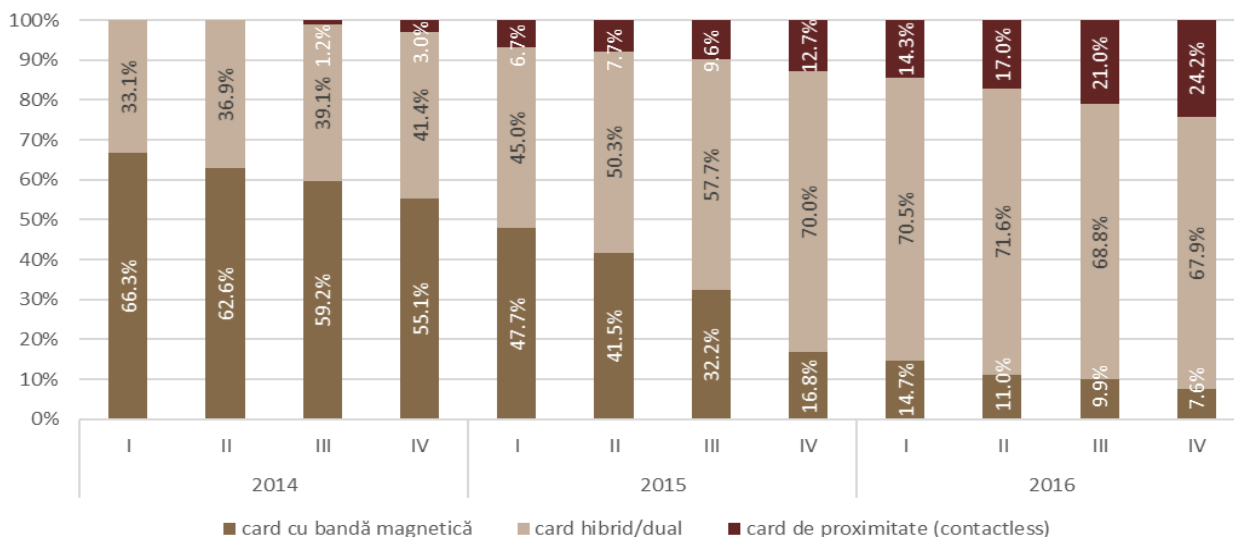
Sursa: BNM

În ceea ce ține de **soluția tehnică a cardurilor de plată**, cardurile de plată hibride au o pondere majoră (67.9 la sută) din totalul cardurilor aflate în circulație în Republica Moldova. Numărul

⁴ card de plată prin care s-a efectuat cel puțin o operațiune financiară pe parcursul perioadei de referință

cardurilor contactless înregistrează o creștere accentuată, de 2.2 ori mai mare (366 mii unități) față de finele anului 2015, reprezentând actualmente o pondere de 24.2 la sută din totalul cardurilor aflate în circulație în țară. Ponderea cardurilor dotate doar cu bandă magnetică, care la începutul anului 2015 atingea 47.7 la sută din totalul cardurilor aflate în circulație în Republica Moldova, își continuă tendința descendentă, ajungând la finele anului 2016 la doar 7.6 la sută din numărul total de carduri. În direcția diminuării au evoluat și cardurile virtuale, care reprezintă doar 0.3 la sută din totalul cardurilor aflate în circulație în Republica Moldova.

Diagrama nr. 9. Evoluția cardurilor de plată după soluția tehnică, 2014-2016

Sursa: BNM

Tabelul nr. 2. Cardurile de plată emise în Republica Moldova aflate în circulație

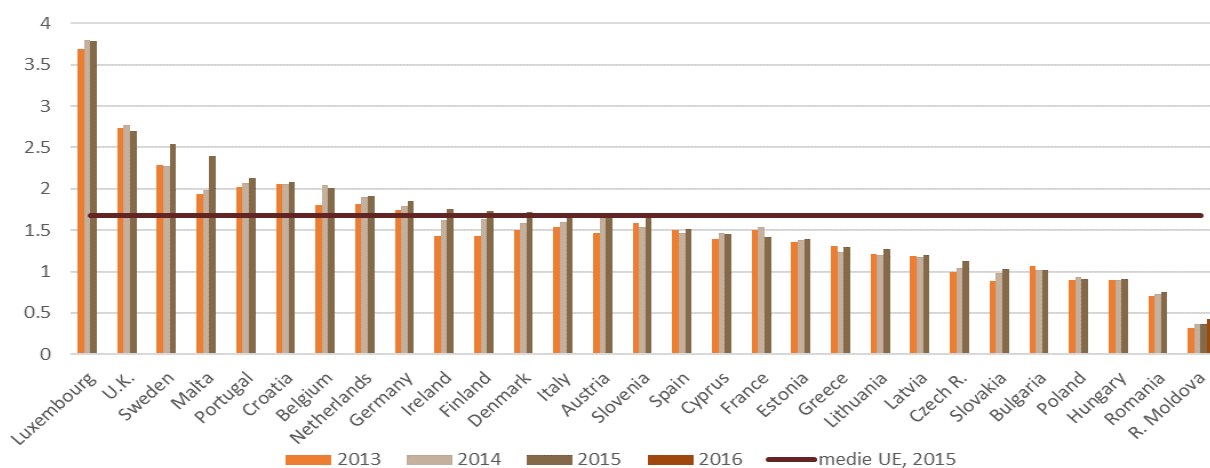
	2015	Structura	2016	Structura	Evoluția
Total carduri, inclusiv	1,290,164	100%	1,512,110	100%	+17%
a) emise în cadrul sistemului:					
card emis sub mărcile SPCB "Visa International"	603,189	46.8%	654,522	43.3%	+9%
card emis sub mărcile SPCB "MasterCard WorldWide"	686,975	53.2%	854,653	56.5%	+24%
card emis sub mărcile altui SPCB	-		2,935	0.2%	
b) caracteristicile de identitate:					
card personalizat	1,289,872	100.0%	1,500,166	99.2%	+16%
card preplătit					
card personificat	292	0.0%	11,944	0.8%	+3,990%
c) după tipul de card:					
card de debit	1,256,382	97.4%	1,469,511	97.2%	+17%
card de credit	33,782	2.6%	42,599	2.8%	+26%
d) după caracteristica "condițiile emiterii" (pentru carduri personalizate):					
card emis în baza proiectelor salariale	868,827	67.3%	948,560	62.7%	+9%

	2015	Structura	2016	Structura	Evoluția
alte carduri	421,045	32.6%	551,606	36.5%	+31%
e) după scopul utilizării cardului:					
card personal emis în baza contului de card al cărui titular este un rezident	1,276,287	98.9%	1,495,351	98.9%	+17%
card personal emis în baza contului de card al cărui titular este un nerezident	8,711	0.7%	9,638	0.6%	+11%
card de afaceri emis în baza contului de card al cărui titular este un rezident	5,036	0.4%	6,968	0.5%	+38%
card de afaceri emis în baza contului de card al cărui titular este un nerezident	130	0.0%	153	0.0%	+18%
f) după soluția tehnică a cardului:					
card cu bandă magnetică	216,514	16.8%	114,575	7.6%	-47%
card hibrid/dual	902,557	70.0%	1,026,328	67.9%	+14%
card virtual	6,756	0.5%	5,150	0.3%	-24%
card de proximitate (contactless)	164,337	12.7%	366,057	24.2%	+123%
Carduri personalizate active	783,523	60.7%	913,274	60.4%	+17%

Sursa: BNM

La finele anului 2016, **indicatorul saturației cardurilor de plată** din Republica Moldova a fost de 0.42 (0.36 pentru finele anului 2015), ceea ce semnifică că aproximativ 4 locuitori din 10 dețin câte un card de plată. Pentru comparație, în anul 2015 în țările UE fiecărui locuitor i-au revenit în medie 1.68 carduri de plată.

Diagrama nr. 10. Numărul cardurilor de plată raportat la populație pentru UE și Republica Moldova, 2013-2016.

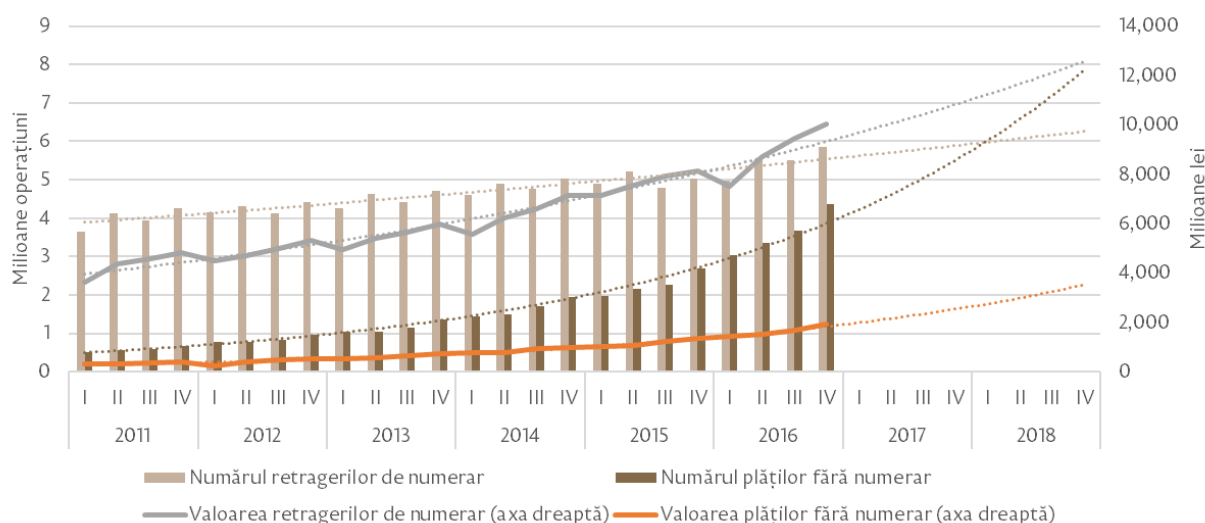
Surse: ECB – Statistical Data Warehouse; BNM

Pe parcursul anului 2016, prin intermediul cardurilor de plată emise de prestatorii de servicii de plată din Republica Moldova au fost efectuate, atât în țară, cât și peste hotare, 36.29 milioane operațiuni în valoare de 42.28 mld. lei, în creștere față de anul 2015 cu 25.2 la sută ca număr și cu 19.5 la sută ca valoare. Cel mai înalt ritm de creștere a fost înregistrat la evoluția numărului

plăților fără numerar, în creștere cu 59.4 la sută față de anul precedent, în timp ce numărul retragerilor de numerar s-a majorat numai cu 9.7 la sută față de anul 2015.

Modalitatea predominantă de utilizare a cardurilor de plată ale deținătorilor din Republica Moldova rămâne în continuare retragerea de numerar, cu o pondere de 60.2 la sută din volumul total al operațiunilor efectuate cu cardurile emise în țară. Totuși, ținând cont de tendința ascendentă pronunțată a utilizării cardurilor de plată pentru efectuarea plăților fără numerar, în viitorul apropiat retragerile de numerar ar putea ceda poziția predominantă în favoarea plăților fără numerar.

Diagrama nr. 11. Numărul și valoarea operațiunilor efectuate cu cardurile de plată emise în Republica Moldova, 2011-2016

Sursa: BNM

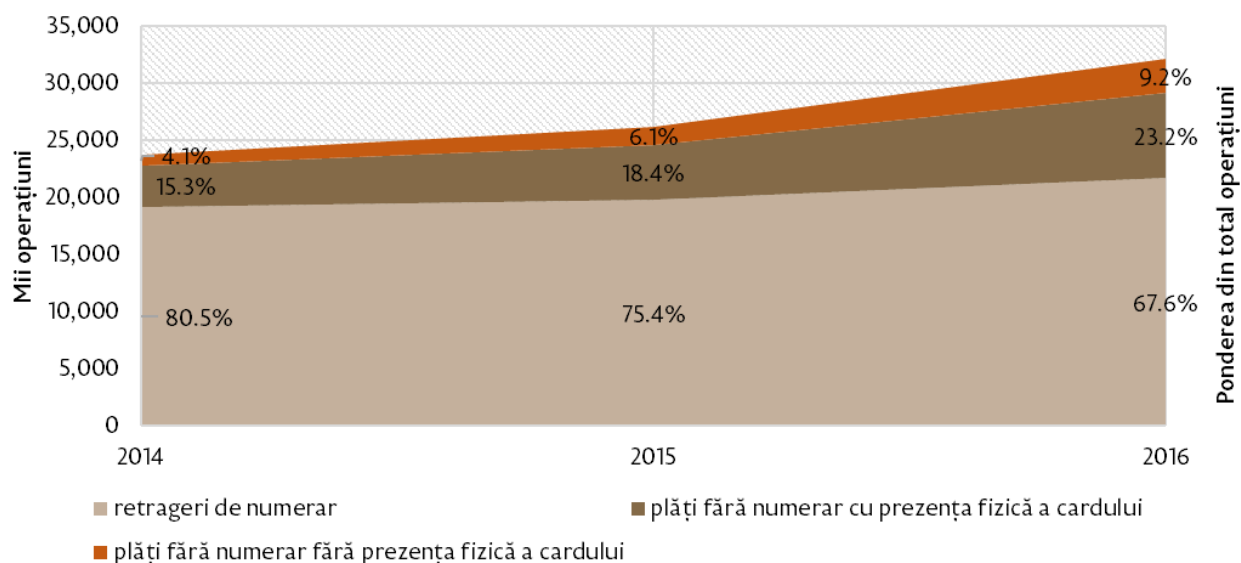
Operațiunile domestice⁵ efectuate cu cardurile de plată emise de prestatorii de servicii de plată licențiați reprezintă 88.4 la sută din numărul total al tranzacțiilor efectuate cu cardurile emise în Republica Moldova.

Din totalul operațiunilor domestice, ponderea plăților fără numerar au constituit ca valoare 8.5 la sută (6.4 la sută pentru anul 2015) și ca număr 32.4 la sută (24.5 la sută pentru anul 2015).

De menționat că, numărul operațiunilor de retragere de numerar rămâne aproape neschimbat pe parcursul ultimilor ani, însă ponderea acestora din total operațiuni domestice este în continuă scădere - de la 80.5 la sută în 2014 până la 67.6 la sută în 2016.

⁵ Operațiune de plată efectuate la un prestator acceptant din Republica Moldova cu cardurile emise de prestatorii de servicii de plată licențiați de către BNM.

Diagrama nr. 12. Structura operațiunilor domestice după tipul tranzacțiilor, 2014-2016

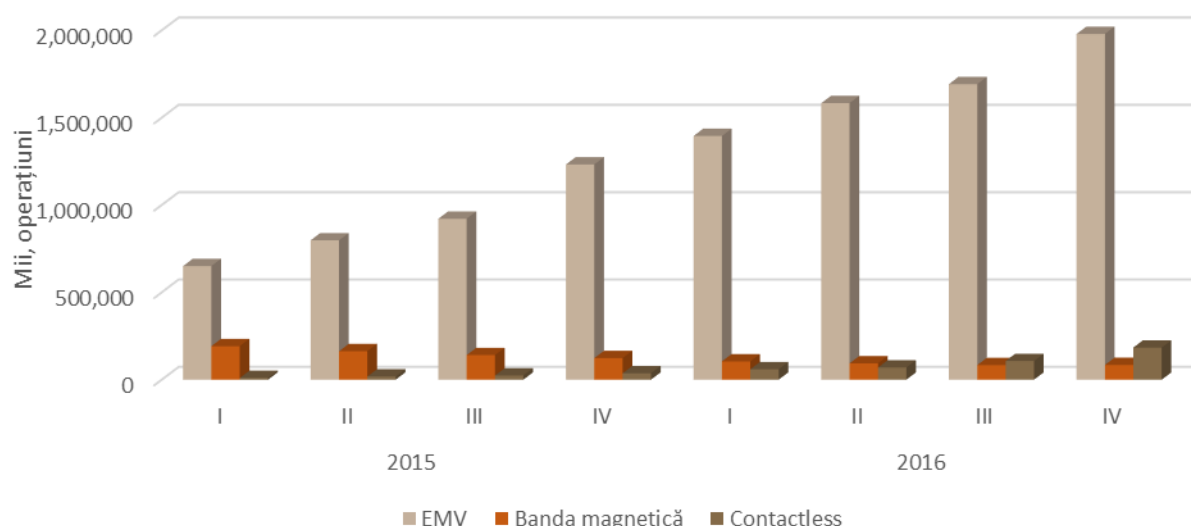

Sursa: BNM

Din numărul total de operațiuni domestice, 23.2 la sută au constituit plăți fără numerar efectuate cu prezența fizică a cardului și 9.2 la sută au fost efectuate fără prezența fizică a cardului (CNP⁶).

Numărul plăților fără numerar domestice efectuate prin intermediul dispozitivelor speciale a constituit 7,444,321 plăți, în creștere cu 54 la sută comparativ cu anul 2015 și a cuprins în proporție de 89.9 la sută plăți efectuate cu citirea microprocesorului, 4.4 la sută plăți cu citirea benzii magnetice și 5.7 la sută plăți contactless.

Diagrama nr. 13. Numărul plăților fără numerar domestice după soluția utilizată în dispozitive speciale, 2015-2016

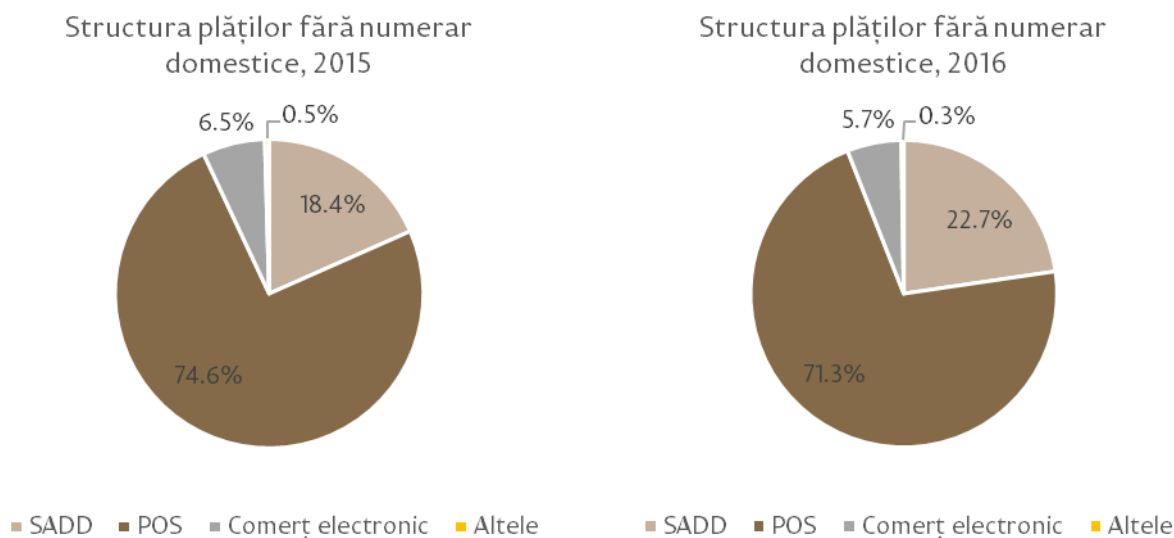

Sursa: BNM

⁶ Card not present – tranzacții ce includ comerțul electronic, Mail order / Telephone order (MO/TO), sisteme de deservire bancară la distanță și altele.

Din numărul total de 2.96 milioane plăți fără numerar domestice efectuate fără prezența fizică a cardului (CNP), 79.7 la sută au constituit plăți efectuate prin intermediul sistemelor automatizate de deservire la distanță (SADD) în valoare totală de 535 milioane lei, 20.1 la sută au constituit plăți comerț electronic în valoare de 248 milioane lei, iar restul 0.2 la sută au fost efectuate prin alte modalități de plată la distanță în valoare de 13.7 mil. lei.

Diagrama nr. 14. Structura plăților fără numerar domestice după soluția utilizată, 2015-2016

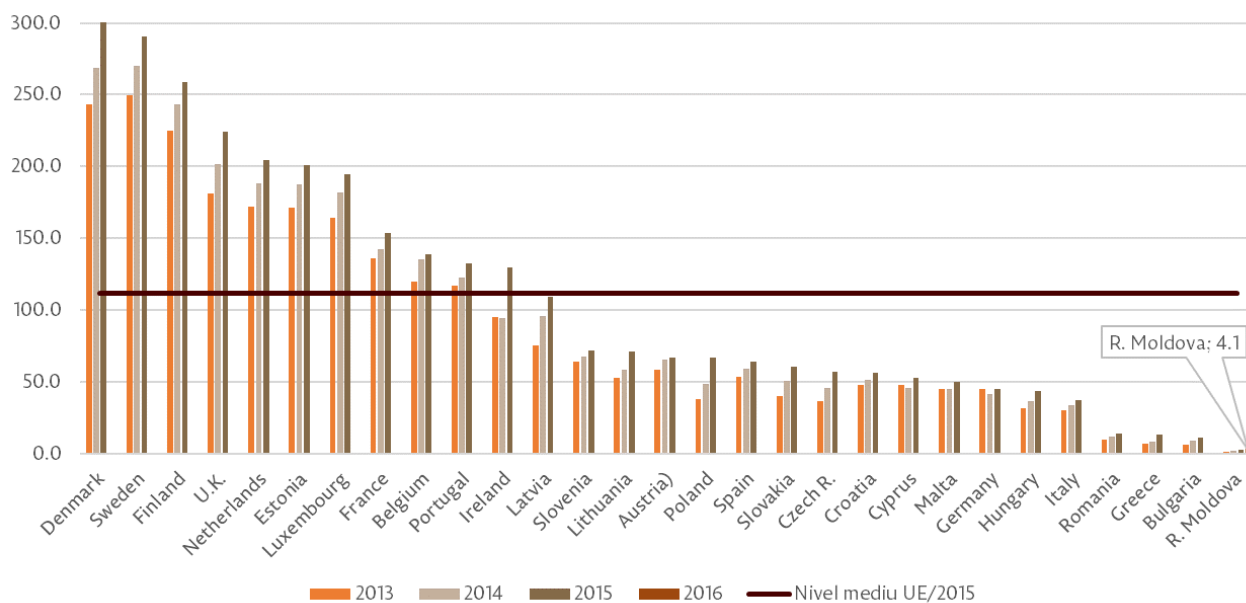
Sursa: BNM

Pe parcursul anului 2016, numărul de operațiuni, cu carduri emise în Republica Moldova, efectuate în străinătate indică o creștere de 51.5 la sută comparativ cu perioada similară din anul precedent, fiind aproximativ de 7.6 ori mai mic decât numărul de operațiuni efectuate domestic cu cardurile emise în Republica Moldova. Din numărul total de 4,211,707 operațiuni efectuate peste hotare, 95.6 la sută reprezintă plăți fără numerar care sunt în creștere față de cele efectuate pe parcursul anului 2015 cu 54.1 la sută.

Din numărul total de operațiuni efectuate peste hotare, 65.2 la sută reprezintă plăți fără numerar efectuate fără prezența fizică a cardului și 30.4 la sută sunt plăți efectuate cu prezența fizică a cardului. Aceste cifre indică faptul că aproximativ 2 din 3 operațiuni efectuate peste hotarele țării cu cardurile emise în Republica Moldova reprezintă cumpărături online, iar creșterea volumului acestora denotă încrederea consumatorilor în siguranța acestui instrument de plată.

Dacă raportăm numărul plăților fără numerar cu cardurile de plată emise în Republica Moldova la numărul de locuitori⁷ din țară, obținem pentru anul 2016 o cifră de 4 plăți per locuitor (în 2015 - 2.55 plăți). Valoarea acestui indicator pentru țările UE, pornind de la statistica disponibilă pentru anul 2015, a constituit în medie 111.4 plăți per capita.

⁷ Conform datelor Biroului Național de Statistică

Diagrama nr. 15. Numărul plăților fără numerar per capita, în Republica Moldova și UE, 2013-2016

Surse: ECB – Statistical Data Warehouse; BNM

Dispozitive speciale. Numărul de **dispozitive speciale** a avut o creștere continuă pe parcursul anului 2016 și a constituit la finele anului 16,174 unități, cu 23.8 la sută mai mult față de anul precedent. Dinamica ascendentă a rețelei de acceptare a cardurilor a fost determinată, în mare parte, de creșterea numărului POS terminalelor amplasate la comercianți, care reprezintă 77.8 la sută din totalul dispozitivelor speciale. Totodată, în cadrul acestui tip de dispozitive speciale, numărul terminalelor POS cu capacitatea de acceptare a cardurilor de plată de proximitate (contactless) s-a triplat comparativ cu finele anului 2015, atingând cifra de 2,730 unități, ceea ce reprezintă 21.7 la sută din numărul total de POS terminale instalate la comercianți.

Tabelul nr.3. Dispozitivele speciale de acceptare a cardurilor de plată din Republica Moldova, anii 2015-2016

Dispozitive speciale	2015	2016	Evoluția
POS terminale	12,040	15,077	▲ +25.2%
POS terminale amplasate la ghișeul băncii	2,239	2,493	▲ +11.3%
POS terminale amplasate la comercianți	9,801	12,584	▲ +28.4%
POS contactless	940	2,730	▲ +190.4%
imprimare	52	51	▼ -1.9%
bancomate	973	1,046	▲ +7.5%
Total dispozitive speciale	13,065	16,174	▲ +23.8%

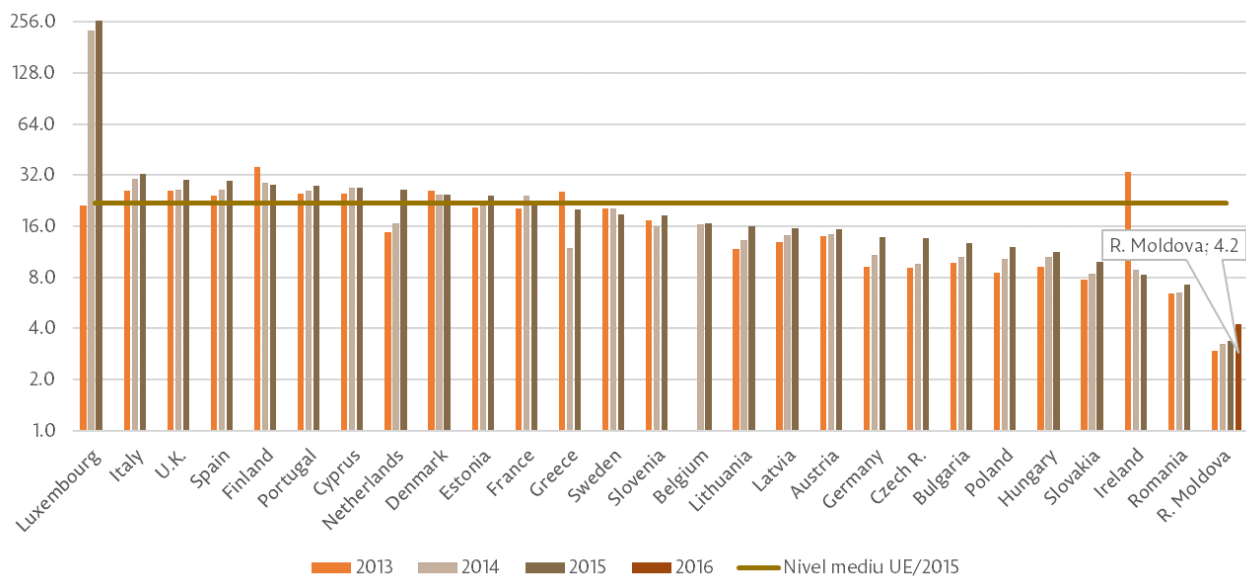
Sursa: BNM

Gradul de migrare la standardele EMV⁸ a rețelei de acceptare a cardurilor de plată din Republica Moldova a constituit la finele perioadei de referință 99.99 la sută. Dintre toate dispozitivele speciale, doar 2 bancomate nu au capacitatea de procesare a microprocesoarelor cardurilor hibride.

⁸ standard tehnic pentru cardurile de plată cu microprocesor și pentru terminalele de plată și bancomatele care le pot accepta. Cardurile EMV sunt carduri cu microprocesor care stochează datele lor pe circuite integrate, nu pe banda magnetică, cu toate că multe carduri EMV sunt dotate și cu benzi magnetice, pentru compatibilitate.

Un indicator relevant al nivelului de dezvoltare a infrastructurii de acceptare a cardurilor de plată este numărul POS terminalelor la o mie locuitori din țară. La finele anului 2016, acest indicator a atins cifra de doar 4.2 POS terminale pentru o mie locuitori. În țările UE, în anul 2015, media acestui indicator constituia 21.9 POS terminale pentru o mie locuitori.

Diagrama nr. 16. Numărul POS terminalelor pentru o mie locuitori, în Republica Moldova și UE, 2013-2016

Surse: ECB – Statistical Data Warehouse; BNM

1.4.2. Transferul de credit

Transferul de credit este un instrument de plată, definit ca o serie de operațiuni care începe prin inițierea de către plătitor a unui ordin de plată și transmiterea acestuia prestatorului de servicii de plată în scopul punerii la dispoziția unui beneficiar a unei anumite sume de bani.

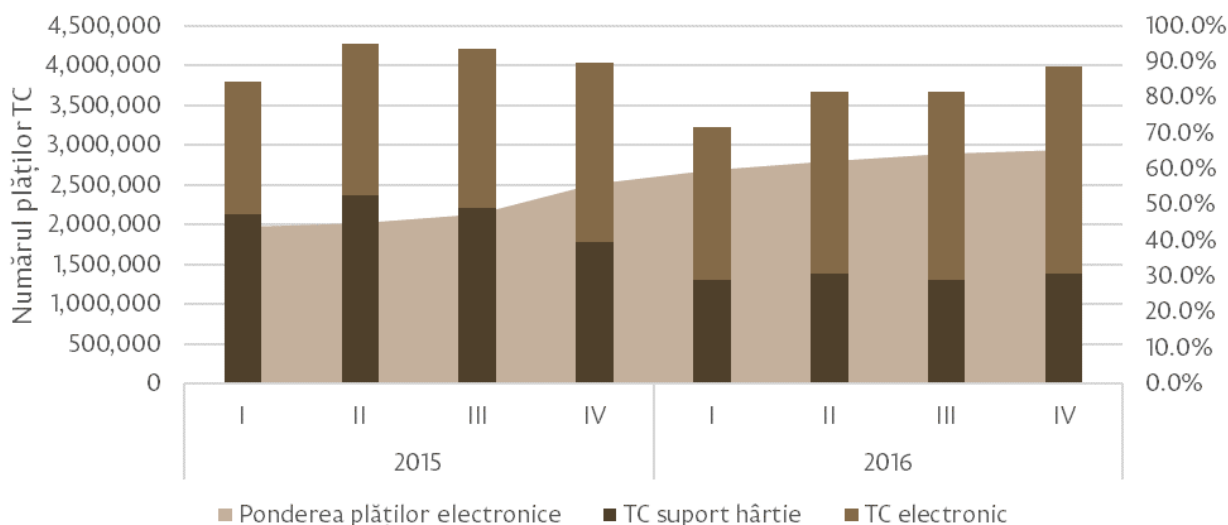
Transferul de credit poate fi inițiat atât în numele clientului prestatorului de servicii de plată, cât și nemijlocit de către prestatorul de servicii de plată în nume și pe cont propriu.

În anul 2016, prin intermediul transferului de credit, clienții băncilor au efectuat 14,573,979 operațiuni de plată, în valoare de 427.82 mld lei. Remarcăm că, din aceste plăți:

- 63.1 la sută ca număr și 61.4 la sută ca valoare au fost efectuate în format electronic,
- 36.9 la sută ca număr și 38.6 la sută ca valoare au fost prezentate la bănci pe suport hârtie.

Obserăm că, ponderea plăților în format electronic depășește ponderea celor pe hârtie, atât ca număr, cât și ca valoare.

Diagrama nr. 17. Suportul ordinelor de plată aferente transferului de credit inițiate de clienții băncilor licențiate, anii 2015-2016

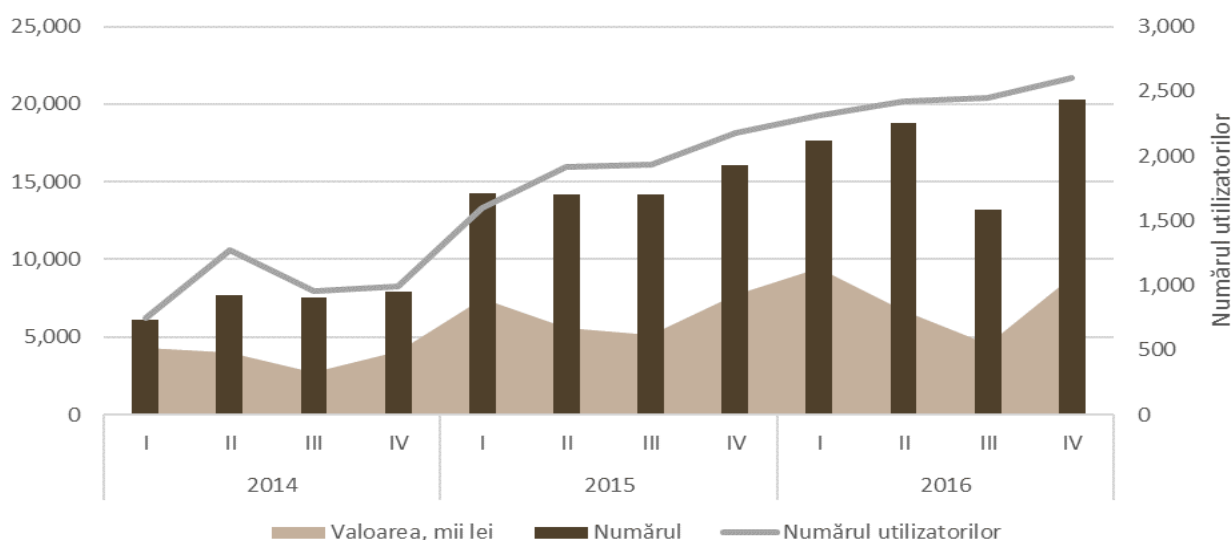
Sursa: BNM

1.4.3. Debitarea directă

Debitarea directă este un instrument de plată care constă dintr-o serie de proceduri în care debitarea contului de plăți al plătitorului se realizează în baza informației primite de la beneficiarul plății și a consimțământului acordat de către plătitor privind debitarea contului său.

Pe parcursul anului 2016, au fost efectuate 69,871 operațiuni de plată prin intermediul debitării directe în sumă totală de 29.5 milioane lei. Numărul total al utilizatorilor acestui instrument la finele anului 2016 a constituit 2,605 persoane. Dintre aceștea, majoritatea covârșitoare sunt persoane fizice, care utilizează debitarea directă, preponderent, pentru plata serviciilor comunale.

Diagrama nr. 18. Evoluția operațiunilor de debitare directă efectuate pe parcursul anilor 2014-2016

Sursa: BNM

1.4.4. Sistemele automatizate de deservire la distanță

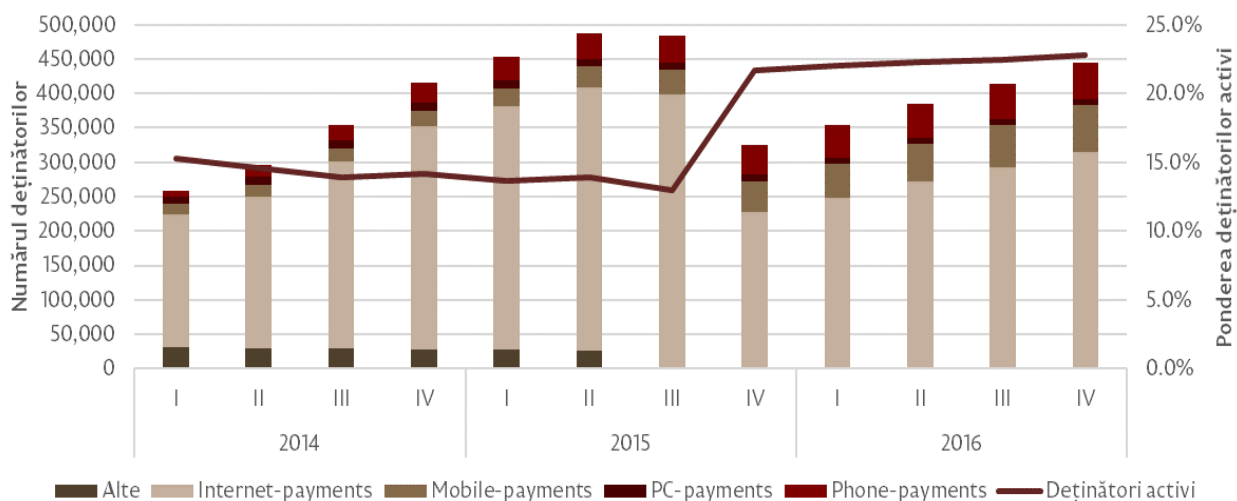
Sistemele automatizate de deservire la distanță sunt soluții informatice și/sau echipamente care, după caz, facilitează accesarea la distanță de către utilizator a contului de plăți, obținerea de informații privind starea contului de plăți și a operațiunilor realizate, efectuarea operațiunilor de plată, atât prin utilizarea electronică a instrumentelor de plată fără numerar, cât și prin primirea automatizată a numerarului (în cazul terminalelor de plată multifuncționale), precum și schimbul de mesaje autentificate între utilizatorul sistemului și prestatorul său.

Sistemele automatizate de deservire la distanță (în continuare – SADD) sunt clasificate în: PC-payments, Internet-payments (browser based payments), Mobile-payments, Telephone-payments, Terminal-payments etc.

Numărul total al deținătorilor sistemelor automatizate de deservire la distanță a ajuns la finele perioadei de referință la 413,296, în creștere cu 36.3 la sută comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Numărul deținătorilor activi⁹, care reflectă utilizarea reală a sistemelor automatizate de deservire la distanță, a crescut cu 43.5 la sută comparativ cu finele anului 2015, constituind 101,233 deținători.

Distribuția deținătorilor SADD după tipul sistemelor utilizate relevă că 71.0 la sută dintre ei sunt înregistrați în sistemele Internet-payments (în creștere cu 38.4 la sută față de finele anului 2015); 15.3 la sută sunt deținători de Mobile-payments (cu 51.1 la sută mai mult față de finele anului 2015), 11.7 la sută (cu 17.9 la sută mai mult față de finele anului 2015) utilizează Telephone-payments și doar 1.9 la sută utilizează PC-payments (PC-payments sunt utilizate doar de persoane juridice, al căror număr a scăzut cu 2.1 la sută față de finele anului 2015).

Diagrama nr. 19. Numărul deținătorilor SADD, structurat după tipul sistemelor, 2013-2016

*Sub categoria „Alte” a fost clasificat SADD de tip Terminal-payments, care din trimestrul II 2015 nu mai este funcțional.
Sursa: BNM

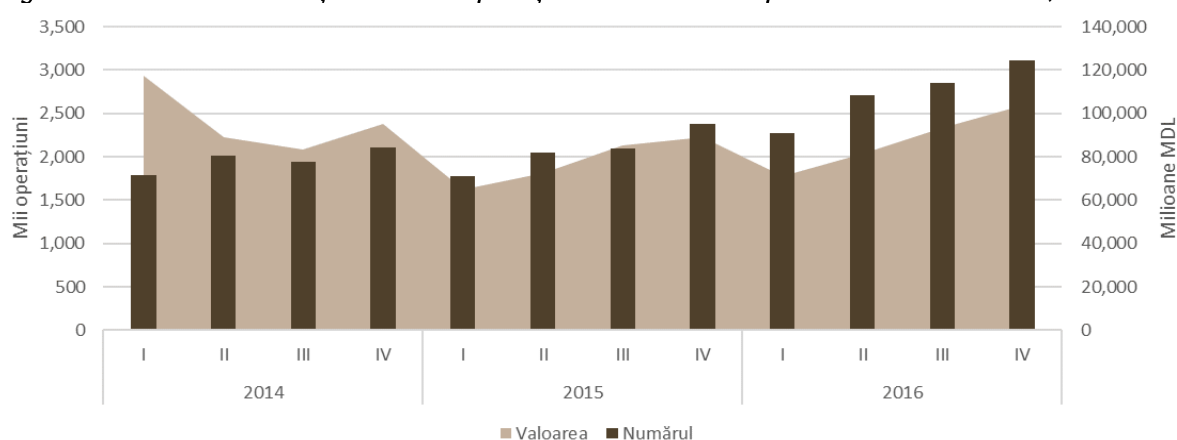
Numărul de utilizatori persoane fizice (398,425) a crescut în această perioadă cu 38.8 la sută față de anul 2015, în timp ce numărul utilizatorilor activi printre ei (74,117) a crescut cu 55.9 la sută.

⁹ Deținător SADD care a efectuat cel puțin o operațiune financiară pe parcursul perioadei gestionare printr-un sistem automatizat de deservire la distanță

Numărul de utilizatori persoane juridice (45,700) a crescut comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent cu 17.7 la sută. Remarcăm că, persoanele juridice au o rată de utilizare a SADD mai mare (59.3 la sută din utilizatori sunt activi) comparativ cu persoanelor fizice (18.6 la sută utilizatori activi).

Pe parcursul anului 2016, prin intermediul SADD s-au efectuat 10.95 milioane tranzacții, în creștere cu 31.9 la sută față de anul 2015. În funcție de tipul sistemelor utilizate, cele mai multe tranzacții au fost efectuate prin intermediul Internet-payments (87.1 la sută), urmate de valori mai moderate pentru alte tipuri de sisteme: PC-payments – 10.8 la sută din numărul total de operațiuni, Mobile-payments – 2.1 la sută din numărul total de operațiuni. De menționat că, doar 29.6 la sută din numărul total de operațiuni efectuate prin intermediul SADD pe parcursul anului 2016 au fost inițiate de către persoanele fizice.

Diagrama nr. 20. Numărul și valoarea operațiunilor efectuate prin intermediul SADD, 2014-2016

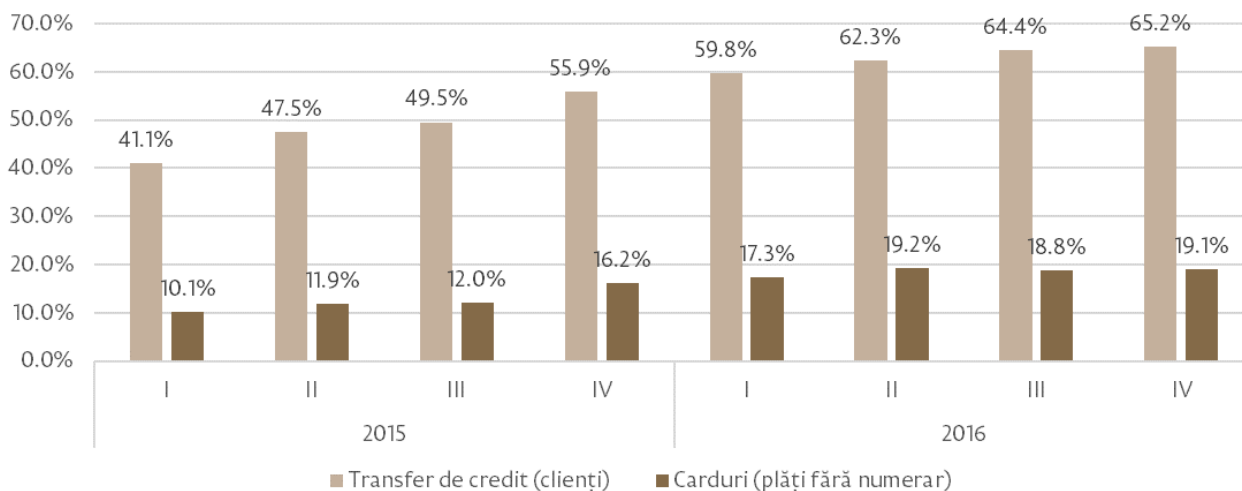

Sursa: BNM

Valoarea tuturor tranzacțiilor efectuate prin intermediul SADD de către persoanele fizice și juridice a însumat în anul de referință 349.6 miliarde lei, fiind în creștere cu 12.2 la sută față de 2015. Circa 98.7 la sută din valoarea operațiunilor efectuate prin SADD au fost efectuate de către persoanele juridice.

Din valoarea tranzacțiilor totale SADD, 85.2 la sută revin sistemelor Internet-payments (în creștere cu 15.5 la sută față de anul 2015), 14.6 la sută au fost efectuate prin PC-payments (în scădere cu 4.7 la sută față de anul 2015) și doar 0.2 la sută revin Mobile-payments (care înregistrează o creștere semnificativă de 2.4 ori comparativ cu anul 2015, atingând cifra de 561 milioane lei).

Diagrama nr. 21. Evoluția operațiunilor de plată aferente instrumentelor de plată efectuate prin intermediul SADD, 2015-2016

Sursa: BNM

Pe parcursul anului 2016, prin sistemele ADD au fost inițiate 63.1 la sută din totalul operațiunilor de transfer de credit și 18.7 la sută din totalul operațiunilor efectuate cu cardurile emise în Republica Moldova.

2. Compararea sistemelor de plăți și a instrumentelor de plată după numărul zilnic mediu al tranzacțiilor și valoarea unei tranzacții

Pentru sistemul de decontare pe bază brută se constată creșterea valorică a unei operațiuni de plată, datorită majorării valorii transferurilor privind depozitele „overnight”, a operațiunilor cu valori mobiliare și de politică monetară ale BNM, precum și a transferurilor de credit ordinare interbancare.

În cazul sistemului de compensare și decontare pe bază netă, creșterea valorii medii a unei operațiuni de plată se datorează, în mare parte, operațiunilor *Centrului de Guvernare Electronică*, urmare a majorării limitei valorice a instrucțiunilor de plată ale acestuia până la 250 mii lei.

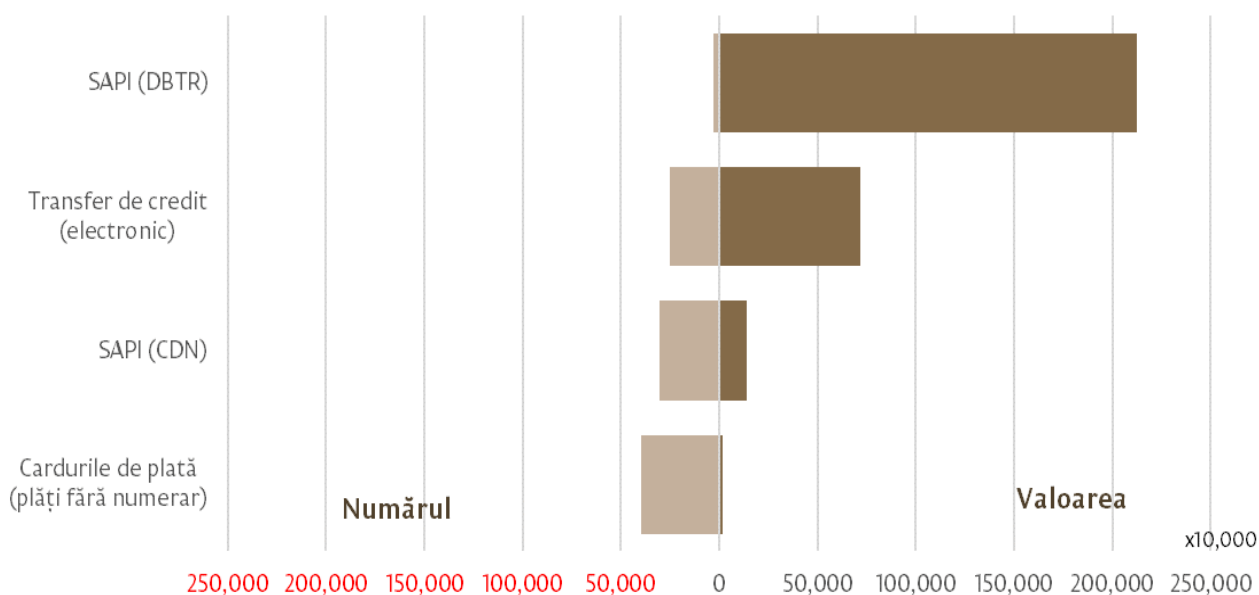
Tabelul nr. 4. Valoarea medie a unei operațiuni de plată pentru sisteme/ instrumente de plată din Republica Moldova

Sistemul/instrumentul de plată	2015	2016	Evoluția
SAPI (DBTR)	567,377	774,728	▲ +36.5%
SAPI (CDN)	4,126	4,564	▲ +10.6%
Cardurile de plată (plăți fără numerar)	321	313	▼ -2.7%
Transfer de credit (electronic)	29,858	28,573	▼ -4.3%
Debitare directă	441	422	▼ -4.2%

Sursa: BNM

Statistica privind utilizarea instrumentelor de plată în Republica Moldova arată scăderea valorii medii a unei operațiuni de plată comparativ cu anul 2015. O tendință asemănătoare se constată în particular în țările UE, unde utilizarea pe larg a instrumentelor de plată sau intensificarea utilizării acestora este de obicei caracterizată de diminuarea valorii medii a unei plăți.

Diagrama nr. 22. Numărul și valoarea operațiunilor de plată efectuate prin intermediul sistemelor/instrumentelor de plată în Republica Moldova, 2016

3. Supravegherea activității prestatorilor de servicii de plată și a emitenților de monedă electronică

În conformitate cu *Legea nr. 548-XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei* și *Legea cu privire la serviciile de plată și moneda electronică nr. 114 din 18.05.2012* (în continuare *Legea nr.114*), una din atribuțiile de bază ale Băncii Naționale a Moldovei este de a licenția, reglementa și supraveghea activitatea de prestare a serviciilor de plată și activitatea de emisie a monedei electronice în Republica Moldova.

Servicii de plată se consideră oricare din următoarele activități:

- serviciu legat de depunerea de numerar într-un cont de plăți, precum și toate operațiunile necesare pentru funcționarea unui cont de plăți;
- serviciu legat de retragerile de numerar dintr-un cont de plăți, precum și toate operațiunile necesare pentru funcționarea unui cont de plăți;
- executarea de operațiuni de plată, inclusiv transferul de fonduri într-un cont de plăți deschis la prestatorul de servicii de plată al utilizatorului sau la un alt prestator de servicii de plată;
- executarea operațiunilor de plată în cazul în care fondurile sunt acoperite printr-o linie de credit pentru un utilizator al serviciilor de plată;
- emiterea și/sau acceptarea cardurilor de plată și a altor instrumente de plată;
- remiterea de bani;
- executarea operațiunilor de plată în cazul în care consimțământul plătitorului pentru executarea unei operațiuni de plată este exprimat prin intermediul oricăror dispozitive de comunicație electronică, digitale sau informatice, inclusiv prin intermediul terminalelor de plată în numerar (terminale cash-in), și în cazul în care plata este efectuată către operatorul sistemului sau al rețelei informatice sau de comunicație electronică ce acționează exclusiv ca intermediar între utilizatorul serviciilor de plată și furnizorul bunurilor și serviciilor.

Prestatorii de servicii de plată sunt:

- băncile care activează în conformitate cu Legea instituțiilor financiare;
- societățile de plată;
- societățile emitente de monedă electronică;
- furnizorii de servicii poștale care activează în conformitate cu Legea comunicațiilor poștale;
- Banca Națională a Moldovei, în cazul în care nu acționează în calitate de autoritate a politicii monetare sau în calitate de altă autoritate publică;
- Trezoreria de Stat din cadrul Ministerului Finanțelor.

Banca Națională a Moldovei este investită cu dreptul exclusiv de a elibera și a retrage licențe pentru activitatea de prestare a serviciilor de plată și de emisie a monedei electronice, conform prevederilor art. 11 și art. 81 din Legea cu privire la serviciile de plată și moneda electronică nr. 114 din 18.05.2012.

La situația din 31.12.2016, în Republica Moldova activează 11 bănci licențiate și 8 prestatori de servicii de plată nebankari¹⁰, dintre care 3 societăți de plată, 1 furnizor de servicii poștale și 4 societăți emitente de monedă electronică. Registrul prestatorilor de servicii de plată nebankari este plasat pe pagina web a Băncii Naționale.

Banca Națională supraveghează prestatorii serviciilor de plată prin efectuarea controalelor din oficiu și la fața locului. Pentru perioada 2015 – 2016, inspectorii BNM au efectuat 18 controale pe teren, în cadrul cărora au fost supuși verificării toți prestatorii de servicii de plată nebankari licențiați (în continuare – PSP nebankari). Astfel, au fost efectuate:

- în 2015 – 8 controale pe teren, dintre care 7 complexe și 1 tematic,
- în 2016 – 10 controale pe teren, dintre care 6 complexe, 4 tematice.

Urmare a efectuării controalelor au fost constatate încălcări și deficiențe ce țin de:

- protejarea fondurilor primite de la utilizatorii serviciilor de plată;
- transparența condițiilor și cerințelor de informare privind serviciile de plată;
- desfășurarea activității de prestare a serviciilor de plată prin agenții de plată care nu au fost înscrși în registrul public al societăților de plată ținut de Banca Națională a Moldovei;
- perceperea comisioanelor de la utilizatori pentru achitarea serviciilor locative necomunale, în pofida remunerării de către furnizorii acestor servicii;
- sistemul de control intern de identificare și evaluare permanentă a riscurilor aferente activității, lipsa evaluărilor riscurilor la toate nivelele organizatorice și asupra întregii activități a PSP nebankari;
- raportarea tranzacțiilor suspecte către Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor;
- prezentarea la BNM a informației neautentice etc.

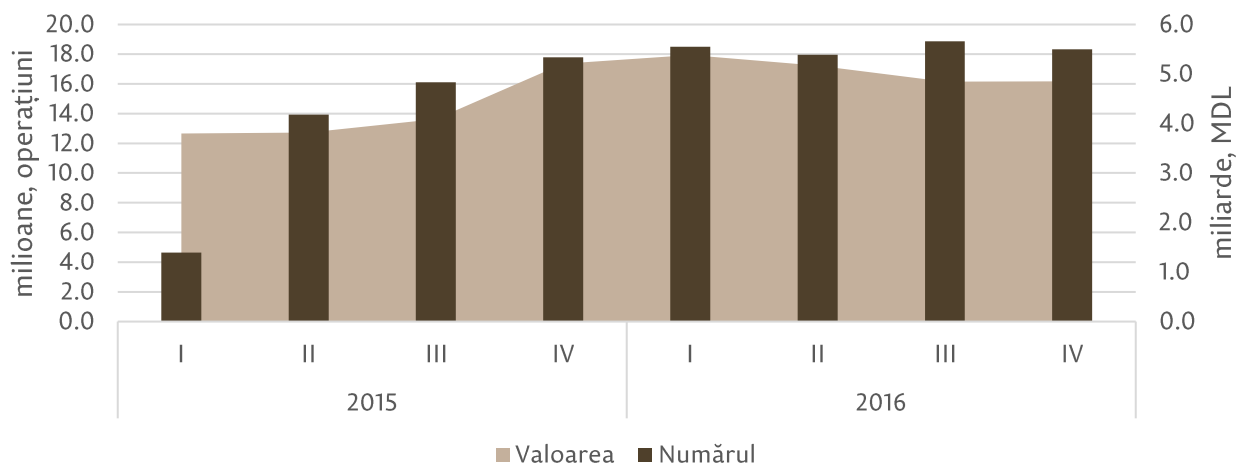
Astfel, BNM a dispus măsuri de remediere și a aplicat sancțiuni pentru comiterea încălcărilor menționate mai sus.

Pe parcursul anului 2016, prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebankari, au fost efectuate 73.6 milioane operațiuni de plată (cu 40.1 la sută mai mult față de 2015), în valoare

¹⁰ Societățile de plată, societățile emitente de monedă electronică și furnizorii de servicii poștale poartă denumirea de *prestatori de servicii de plată nebankari*.

totală de 20.2 miliarde lei (cu 19.6 la sută mai mult față de 2015). De menționat că, majoritatea covârșitoare a acestor plăți a fost efectuată de către utilizatori - persoanele fizice.

Diagrama nr. 23. Numărul și valoarea plăților efectuate prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebankari pe parcursul perioadei 2015-2016

Sursa: BNM